

Közelebb az autizmushoz

Pillantás egy zárt világba

„Van egy nagy előnye annak, ha valaki szülő és grafológus is egyszerre: sokkal mélyebb megértést és szenvedélyesebb részvételt tesz lehetővé” – így alakítottam át Uta Frith német-brit fejlődépszichológus szavait. Eredetileg a grafológus helyett a kutató szó szerepelt az idézetben. Akár úgy is hagyhattam volna, hiszen az a szülő, akinek autista gyermeke van, folyamatosan kutatja a lehetőségeket a család minél jobb működéséhez, gyermekének fejlődéséhez. Láng Edina is ebben a nehéz szerepben éli az életét autista kislány megszületésétől, 2011 óta.

Az autizmust mint önálló gyermekpszichiátriai kategóriát mindössze 80 éve, 1943-ban regisztrálta Leo Kanner az USA-ban és Hans Asperger Ausztriában. Az első pontosan adminisztrált autizmus-eset Kanner nevéhez köthető. A kliens az akkor 10 éves Donald Gray Triplett volt, aki 2023-ban, 90 évesen hunyt el.

Bruno Bettelheim amerikai pszichológus kijelentette: az autizmust a szülők rideg elutasító magatartása, a „fridsider” anyák okozzák. Ez súlyos tévedés. Amit ő megfigyelt, az az anyák ösztönös alkalmazkodása az autista gyermekek kommunikációs stílusához: kevés beszéd, rövid mondatok. Persze nem kérdés, hogy a szülőknek kiemelt szerepük van a sajátos nevelési igényű, így az autista gyermekek fejlődésében, ellátásában is.

Támogatás szülőknek

A KSH adatai szerint napjainkban hazánkban az autisták száma kb. 150 ezerre tehető. Minden 68. embert diagnosztizálnak autizmussal. Jó autizmusellátás viszont általában ott van, ahol a szülők összefognak és kiharcolják az államtól az ellátóhelyeket – iskolákat, óvodákat, lakhatási megoldásokat –, vagy pedig létrehozzák azokat. Az utóbbi hihetetlen anyagi áldozattal jár a családok részéről és támogatás nélkül nem sikerülhet.

Így történt ez Edina esetében is, aki ma már a sérült gyermeket nevelő

szülők önszerveződő közösségeként működő Találj Magadra Egyesület elnöke. Hosszú út vezetett idáig, amit úgy követhetünk, ha megismerjük az egyesület tevékenységének négy alappilléreit.

■ **Visszatérés a munkába és saját jogú jövedelem teremtése**, ami csökkenti az anyák anyagi kiszolgáltatottságát. Az egyesület tréningekkel, segítő beszélgetésekkel támogatja őket ennek megkönnyítésében.

■ **Rekreációs lehetőség és énidő teremtése**. A *Lélegzetnyi idő* nevet viselő program szakképzett gyermekfelügyelet igénybevételére ad módot az anyáknak, így – ha csak rövid ideig is – lehetőségük adódik arra, hogy saját céljaikra fókuszáljanak egy kis énidő keretében.

■ **Közösségi kapcsolódás**. A sok éven át tartó „bezártság” emberektől, barátoktól való távolodást, végső esetben teljes szeparációt eredményezhet. Az egyesület keretein belül az érintett anyák egymás kezét fogva bátoríthatják, erősíthetik egymást.

■ **Önbecsülés és önbizalom**. Az autista gyermek gondozása az anyát otthonlétre kényszeríti, és az elszigetelődés miatt önbecsülése egyre inkább csökkenhet. Kiszolgáltatottá válik, jövőképe semmivé lesz. Azáltal, hogy sorstársaival találkozhat, programokon vehet részt, újra szárnyra kaphat benne a remény.

Névjegy

Láng Edina a Találj Magadra Egyesület elnöke. 2003 óta foglalkozik grafológiával. Life coach; veszteségfeldolgozó csoportokat vezet. Sorstársai számára a Grafológiával a sérült gyermekekért projekten dolgozik. Folyamatosan képzzi magát.

Nem betegség – de akkor mi ez?

Az autizmusról sokféle meghatározás olvasható, egy dologban azonban valamennyi közös: az autizmus nem betegség, nem fogyatékoság, hanem eltérő idegrendszeri fejlődés! Más megfogalmazásban: nem betegség, nem fogyatékoság, nem rendszerszhiba, hanem egy szokásostól eltérő operációs rendszer.

Sokan tévesztik össze az Asperger-szindrómával. Az utóbbi jellemzői közül kiemelten említésre méltó a figyelemzavar (a grafológiában FIMOTA-ként említjük és vizsgáljuk a figyelem motoros és tanulási nehézségét) és a hiperaktivitás. Az autisták és az aspergeresek közös jellemzője a merev belső szabályrendszer és a közösségi ütközés megjelenése.

A diagnosztizált autisták viselkedése széles spektrumon mozog. Az idegrendszer sérülése miatt megjelenhet az érzelmi kötődés és a meta-kommunikáció hiánya, a tagolatlan, monoton beszéd, a tárgyakhoz való ragaszkodás, jelentkezhet dühkitörés is, ha a megszokott rutin során aka-

dály merül fel. A szorongás, a feszültség levezetésére előfordulhatnak bizonyos ismétlődő testmozgások, például hajlongás. Mindez a viselkedés szervezési problémája, annak számos megjelenési formájával.

Mint ahogy minden kézírás egyedi, úgy elmondhatjuk, hogy minden autista gyermek/felnőtt is egyedi, önálló személyiség, aki a nehezített pályán való közlekedésben élete végéig segítségre szorul.

Különleges alkotók

Annak az állításnak az alátámasztására, hogy valóban nem betegségről beszélünk, tekintsünk rá néhány komoly érdemekkel bíró autista, illetve aspergeres embertársunk jellemzőire.

- **Albert Einstein**, a relativitáselmélet megalkotója 9 éves koráig nem beszélt. Híressé vált amiatt is, hogy Nobel-díja átvételekor nem viselt zoknit.
- **Charles Darwin**, az ismert fejlődélmélet kidolgozója rendkívüli módon figyelt az apró dolgokra, a részletekre. Jellemző volt rá, hogy magányos sétákat tett.
- **Andy Warhol**, a neves amerikai visual artist, filmrendező rengeteg olyan tárgyat vásárolt, melyeket aztán soha nem csomagolt ki.

■ **Michelangelo**, a reneszánsz csodálatos mestere nem tudta kifejezni az érzelmeit és nem voltak meghitt kapcsolatai.

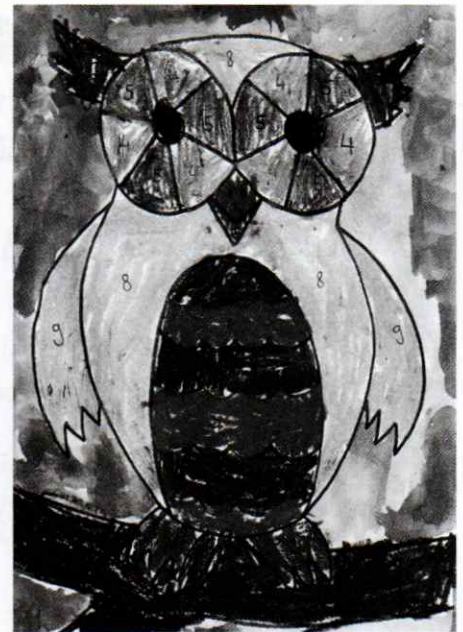
■ **Isaac Newton**, aki gravitációs elméletével írta be magát a tudománytörténetbe, nem kapott szeretetet. Nagyon nehezen beszélt. Ha dolgozott, sokszor napokon át elfelejtett enni.

■ **Steve Jobs**, az Apple társalapítója annyira unta a saját korosztálya számára tartott oktatást, hogy végül felsőbb osztályba kellett helyezni.

A fenti kiragadott példák is jól mutatják a viselkedés szervezési nehézségeinek számos megjelenési formáját, amelyeknek semmi közük az IQ-hoz. Megfelelő környezetben bármelyik autista (és aspergeres) alkothat akár az egész világ számára maradandó értéket. Figyeljünk hát rájuk jobban!

Doni sokatmondó rajzai

Ismerkedjünk meg közelebbről Donival, Láng Edina kisfiával. Ehhez elmélkedjünk először egy kicsit azon: mit is adott Edinának a grafológia? Ahogy az a névjegyében áll, 2003 óta foglalkozik ezzel a területtel. A grafológia: speciális kommunikáció az írással/rajzzal. Edina egy grafológiai rendezvé-

2. kép. Színezési feladat – 2021

3. kép. Holnap lesz a farsang – 2023

1. kép. Doni önmagáról készített rajza – 2022

nyen ismerte meg későbbi férjét, Andort, így elmondható, hogy ez a szakma adott számára családot is. Kisfiuk, Doni fejlesztésében Edina grafológiai tudása ma is nagy szerepet játszik. Állandóan képzi magát, és tudását sorstársainak is szeretettel, hozzáértéssel adja át.

A fekete-fehér lapok nem adják vissza az eredeti rajzok teljes sugárzását, ezért tudnunk kell, hogy Doni kitűnően használja a színeket. 2022-ben, az 1. képen látható „önarckép” készítésekor 11 éves volt. Produktuma alapján kicsit fiatalabb gyermeknek vélénk, és ez valamennyi munkájáról elmondható. Az ábrázolt figura kitárt karjai a háta mögül érkező támogatásra (napocska) nyílnak.

Figyeljük meg a szemek eltérő éleítését. A nap hiányzó orra miatt meg kell említeni azt a tényt, hogy Doni érzékszervei rendkívül fejlettek. Az erős hangok nagyon zavarják, és

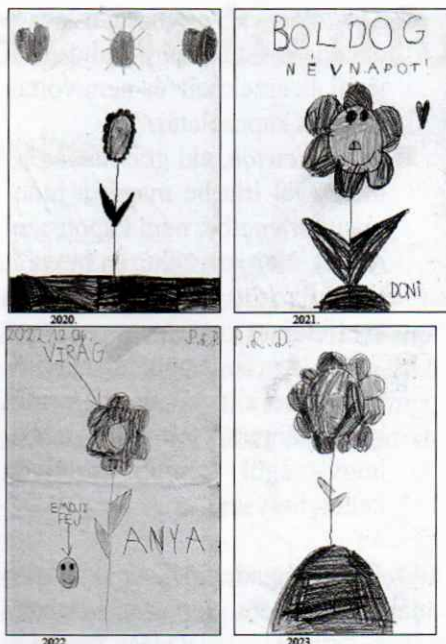

4. kép. Doni, a Batman – 2023

mivel a szaglása is kiváló, egyes ételeket nem tud megenni.

Egyik fejlesztő gyakorlata során az azonos számokat azonos színűre kellett színeznie (2. kép). Látható törekvése a pontosságra, maximumra. Ha valami nem sikerül neki, újrakezdi és addig ismétli, amíg elégedett nem lesz a saját teljesítményével.

Bár beszédére jellemzőek a rövid, tömondatos közlések, az információk rajzos visszaadásában pontos, lényegyet kifejező. A farsangi készülődés megjelenítésekor (3. kép) a társai által választott jelmezeket realisan, jól ábrázolja. Memóriája kitűnő, pontosan képes visszaemlékezni évekkorábbi történetekre is. Ha szomorú történetet idéz fel magában, szorongóvá válik és sírni kezd. Akadozva mondja ki a fájó szavakat és szorongása is nehezen oldódik. A farsangon azért választott magának

5. kép. Virágok Donitól

Batman-jelmezt (4. kép), mert Batman „megmenti a világot”! Pontosságigénye (plusz ismétlési vágya) miatt rá is írja a rajzára, hogy mit ábrázol.

Doni mindemellett szereti a szépet, így a virágokat is. Szívesen néz természetfilmeket és emlékszik is rájuk. Következő rajzain (5. kép) azt a folyamatot követhetjük nyomon, ahogyan szorongását, bezártságát próbálja leküzdeni, és ahogyan a fejlesztés eredményeként nyitni igyekszik a világ felé a maga módján. Feladatainak végzésében rendkívül kudarckerülő.

Tekintsünk úgy Doni virágaira, mintha oválokat vizsgálnánk (elhelyezkedés, szélesség, magasság stb.). Látványos, beszédes a fejlődés, a változás!

Nehéz volt a választás a sok-sok rajz közül. Arra törekedtem, hogy az itt közzétett „művek” segítségével legalább néhányat érzékeltessék azok közül

a tulajdonságok és viselkedési minták közül, melyek Doni egyéniségére olyannyira jellemzőek. A példák bemutatását még hosszban folytathatnám, de már ebből

a pár képből is látható, hogy a megfelelő odafigyelés és fejlesztés csodálatos eredményeket hozhat.

Körkörös szeretetben

Számomra a legmeghatóbb Doni ez évi anyák napi rajza és üdvözlete (6. kép). Írásában betűkihagyás látható; Edina elmondása szerint fiának rendszerint az *o* és *a* betűkkel támad nehézsége – úgy megjelenítésükben, mint formázásukban. Ezzel együtt örömmel írja le köszöntőjében az általa is kedvelt, közös programokat.

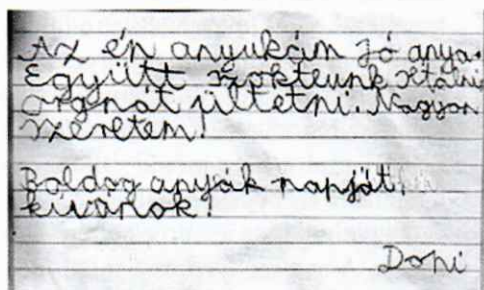
Az érzelemkifejezés hiánya egyáltalán nem jellemző Donira. „Nagyon szeretem!” – írja édesanyjáról. Ennél szebben nem is lehetne kifejezni annak a most már évtizedesnél is hosszabb odafigyelésnek, fejlesztésnek, szeretetnek az eredményét, amit a családjában eddig megkapott.

Befejezésül szó szerint idézem Edina szavait: „Ami fontos nekem és a férjemnek, Andornak is: nekem nem egy autista kisfiam van, hanem ő az én gyermekem. Nekem egy gyermekem van, egy fiam. Nem érdekel a diagnózis, csak az, hogy a lehető legteljesebb életet élhesse és megadhassem neki azt, ami a legjobb számára, hogy segíthessem a kiteljesedésében és az önálló boldogulásában is. Nekem ő a kisfiam, mindenféle diagnózis nélkül. Úgy nevelem, szeretem, ahogyan bármely más szülő, anya a gyermekét. Nagyon szeretem! – ahogyan ő is pont ezt írta rólam, és a kör így teljes egész.”

...mint a kézírásban az ovál – tehetnénk hozzá.

Doni, kívánom, hogy légy boldog, és adhass ennek a világnak értéket úgy, ahogyan már számos más sors-társad is tette!

Gyulai Zsuzsanna

6. kép. Anyák napja – 2023

